

לגופו של עניין

אחד המודלים הבסיסיים בעולם הגישור הוא הפרגמאטי. חלוצי המודל, יורי ופישר (1981), מפרטים בספרם המפורסם "Getting To Yes" את ארבעת עקרונות היסוד של המודל, כשהמרכזי שבהם הוא **דה-פרסונליזציה**. במילים פשוטות - ניתוק האדם מן הבעיה. נסביר. במקרים רבים סכסוכים ומשברים מתפתחים, עקב העדר הבחנה בין שורשי הבעיה והאנשים המעורבים סביבה. בנסיבות אלו, הדרך לפיוס קשה ומורכב. רעיון הדה-פרסונליזציה מונע אישום ושיפוטיים כלפי האדם, ומעביר את המיקוד מהאדם לגורם חיצוני. כך מנטרלים את מרבית "המוקשים" בתהליכי פיוס וישוב קונפליקטים. כנגזר מעקרון הדה-פרסונליזציה, מסיקים יורי ופישר את הכלל החשוב הנוסף: "היה רך לאנשים, וקשה כלפי הבעיה". מצד אחד, יש חשיבות ליצור אווירת אמון חיובית, ומאידך, תקיפות ואסרטיביות כלפי מוקד הקונפליקט ("הבעיה"), באופן ענייני ותכליתי, תוך חתירה למקסום התוצאות.

רעיון הדה-פרסונליזציה בא לידי ביטוי גם בעקרון היסוד של הדיאלוג המשתף. הוצאת האדם ממוקד הקונפליקט, והתמקדות בבעיה או בגורם. נביא לשם כך מספר דוגמאות. כשמורה מבקש להבין מדוע רמי לא הכין שעורי בית, הוא לא יישאל אותו "רמי, מדוע לא הכנת שיעורי בית?". הוא יישאל אותו "מה גרם לך שלא להכין ש"ב?". המיקוד בגורם הסביבתי ולא באדם. כשמשא יושב בקפיטריה של העבודה בהפסקת צהריים, ומבקש לשתות קפה בנחת, מתיישב לידו אמיר ומדבר בקול רם עם המשפחה. משה יתנסח באופן רך, תוך שהוא נמנע מלשים אצבע מאשימה על אמיר אלא על הרעש: "אמיר, **טון הדיבור** הגבוה מפריע לי". המיקוד בטון הדיבור ולא באמיר.

הרעיון הנדון בא לידי ביטוי במספר מקומות גם בתלמוד ובמקרא. נביא מספר דוגמאות. הגמרא בברכות (דף י) מספרת אודות דיאלוג מעניין בין רבי מאיר וברוריה אשתו. נביא את תקציר הדברים בתרגום לעברית: אנשים בריונים ציערו את רבי מאיר, והוא התפלל שימותו. אמרה לו אשתו ברוריה – הרי כתוב בתורה "ייתמו חטאים מן הארץ" (ולא חוטאים). בנוסף, אם ייתמו חטאים ממילא לא יהיו רשעים! לכן, המליצה ברוריה לר"מ בעלה להתפלל על הרשעים שיעשו תשובה. ואכן כך עשה ר"מ – התפלל עליהם, והם חזרו בתשובה. הסיפור מלמד על תהליך דה-פרסונליזציה שעורכת ברוריה ביחס לרשעים. מיקוד בחטא ולא באדם. מדובר באינטרס כפול של רבי מאיר. ראשית, טיפול בשורש הבעיה (החטאים כלפיו) ולא באנשים, ולכן התוצאה מיטבית. שנית, ר"מ גורם לחזרה בתשובה של אנשים רשעים (אם אין חטאים, אין רשעים).

בספר בראשית (פ"ח) לאחר המבול, מבטיח אלוהים לעצמו: "לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו". הרמב"ן מסביר את הביטוי "נעוריו" (אחרת מרש"י): "או יאמר כי **מן הנעורים**, כלומר מחמתם תהיה רעת היצר באדם, שהם יחטיאו אותו". לא האדם אשם בחטאו, אלא "הנעורים" - סביבתו החברתית.

דומה שגם פרשת ויקרא רומזת (בבחינת "אסמכתא בעלמא") לרעיון המרכזי שבדברינו. הפרשה כולה עוסקת בתורת הקורבנות, ותוך כדי דיון התורה מתייחסת גם לתהליך הכפרה. בהקשר זה, נשים לב לעובדה כי השורש "חטא", אינו מתקשר לאדם כי אם לנפש. נביא מספר דוגמאות. "נִפֶּשׁ כִּי תִחַטָּא בְּשִׁגְגָה" (פ"ד). "נִפֶּשׁ כִּי תִמְעַל מֵעַל וְחָטָא בְּשִׁגְגָה" (פ"ה). "נִפֶּשׁ כִּי תִחַטָּא וּמְעַלָּה מֵעַל בְּה" (פ"ה). מאידך, האדם אינו מוזכר בהקשר לחטא, אלא בהקשר לתהליך הכפרה: "**אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה'...**" האדם טוב במהותו מעצם בריאתו בצלם אלוהים, כמאמר הכתוב: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ" (בראשית פ"ה). הנפש, מאידך, מהווה בית גידול ליצריו ותאוותיו של האדם (ראה פ"א, "ח' פרקים" לרמב"ם, להבנת המושג "נפש"). יוצא אפוא, **שהנפש היא מקור הקלקול, והאדם מקור התיקון**.

לסיכום נמצאנו למדים, שרעיון הדה-פרסונליזציה חשוב וחיוני בשני היבטים. ראשית, הוא מאפשר התנהלות מיטבית בניהול סכסוכים וקונפליקטים. לגופו של עניין ולא של אדם. שנית, הוא יוצר דימוי חיובי לאדם, מה שמאפשר תהליכי פיוס עמוקים יותר בין האדם וסביבתו ובין האדם ואלוהיו.